

OSAVUOSIKATSAUS

1.1.–30.9.2017

Lemminkäinen

Lemminkäisen osavuosikatsaus

1.1.–30.9.2017

Heinä–syyskuu 2017 (7–9/2016)

- Saadut tilaukset olivat 362,2 milj. euroa (351,4).
- Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 1 454,8 milj. euroa (1 406,6).
- Liikevaihto oli 625,8 milj. euroa (531,6).
- Liikevoitto oli 48,7 milj. euroa (42,8), mikä on 7,8 % (8,0) liikevaihdosta. Liikevoitto sisältää 1,0 milj. euroa Lemminkäisen ja YIT:n suunniteltuun yhdistymiseen liittyviä transaktiokustannuksia.
- Oikaistu liikevoitto¹ oli 47,5 milj. euroa (42,8), mikä on 7,6 % (8,1) liikevaihdosta.
- Katsauskauden tulos oli 36,3 milj. euroa (30,7).
- Osakekohtainen tulos oli 1,54 euroa (1,27).
- Liiketoiminnan rahavirta oli 51,6 milj. euroa (86,0).
- Omavaraisuusaste oli 36,7 % (34,3) ja nettovelkaantumisaste 31,6 % (23,7) katsauskauden lopussa.
- Korollinen nettovelka katsauskauden lopussa oli 104,5 milj. euroa (82,0).
- Lemminkäisen ylimääräinen yhtiökokous päätti 12.9.2017 Lemminkäisen sulautumisesta YIT Oyj:hin sulautumissuunnitelman mukaisesti ja hyväksyi sulautumissuunnitelman.

Tammi–syyskuu 2017 (1–9/2016)

- Saadut tilaukset olivat 1 212,5 milj. euroa (1 134,7).
- Liikevaihto oli 1 332,1 milj. euroa (1 205,4).
- Liikevoitto oli 31,7 milj. euroa (32,6), mikä on 2,4 % (2,7) liikevaihdosta. Liikevoitto sisältää Lemminkäisen maksettavaksi määrätyn 3,4 miljoonan euron korvauksen liittyen Helsingin hovioikeuden päätökseen Suomen ympäristönsuojelulain rikkomisesta ja 2,8 miljoonaa euroa Lemminkäisen ja YIT:n suunniteltuun yhdistymiseen liittyviä transaktiokustannuksia.
- Oikaistu liikevoitto¹ oli 35,8 milj. euroa (32,8), mikä on 2,7 % (2,7) liikevaihdosta.
- Katsauskauden tulos oli 15,3 milj. euroa (15,1).
- Osakekohtainen tulos oli 0,58 euroa (0,44).
- Liiketoiminnan rahavirta oli 6,8 milj. euroa (93,2).

Ohjeistus vuodelle 2017

Lemminkäinen päivitti 12.9.2017 tulosohjeistustaan vuodelle 2017. Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2017 sen liikevaihto kasvaa vuodesta 2016 (1 682,7 milj. euroa). Oikaistun liikevoiton yhtiö odottaa vuonna 2017 paranevan vuoden 2016 oikaistusta liikevoitosta (45,1 miljoonaa euroa).¹

¹ Liikevoitosta oikaistaan tavanomaisesta liiketoiminnasta poikkeavat olennaiset vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät, kuten suunniteltuun yhdistymiseen liittyvät transaktiokulut, oikeudenkäynteihin liittyvät kulut, korvaukset ja palautukset sekä ydinliiketoimintaan kuulumattomat arvonalentumiset.

Avainluvut, IFRS		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Liikevaihto	M€	625,8	531,6	94,2	1 332,1	1 205,4	126,7	1 682,7
Päälylystys	M€	276,4	268,2	8,2	495,2	498,5	-3,3	648,5
Infraprojektit	M€	138,5	126,7	11,8	340,2	308,3	31,9	426,2
Suomen talonrakentaminen	M€	188,0	131,1	56,9	457,6	385,1	72,5	581,2
Venäjän toiminnot	M€	31,9	21,4	10,5	63,2	39,3	23,9	54,5
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-9,0	-15,7	6,7	-24,1	-25,8	1,7	-27,7
Liikevoitto	M€	48,7	42,8	5,9	31,7	32,6	-0,9	67,6
Päälylystys	M€	24,5	30,6	-6,1	8,3	20,9	-12,6	20,8
Infraprojektit	M€	4,6	7,3	-2,7	2,8	7,6	-4,8	12,5
Suomen talonrakentaminen	M€	16,7	3,5	13,2	25,2	6,5	18,7	17,2
Venäjän toiminnot	M€	1,3	1,8	-0,5	0,2	0,6	-0,4	-3,8
Muut toiminnot	M€	1,5	-0,5	2,0	-4,8	-3,0	-1,8	20,9
Liikevoitto-%	%	7,8	8,0		2,4	2,7		4,0
Päälylystys	%	8,9	11,4		1,7	4,2		3,2
Infraprojektit	%	3,3	5,7		0,8	2,5		2,9
Suomen talonrakentaminen	%	8,9	2,7		5,5	1,7		3,0
Venäjän toiminnot	%	4,2	8,5		0,4	1,5		-7,0
Tulos ennen veroja	M€	45,0	37,9	7,1	19,6	19,0	0,6	49,2
Katsauskauden tulos	M€	36,3	30,7	5,6	15,3	15,1	0,2	38,0
Katsauskauden osakekohtainen tulos, laimentamaton	€	1,54	1,27	0,27	0,58	0,44	0,14	1,27
Katsauskauden osakekohtainen tulos, laimennettu	€	1,53	1,27	0,26	0,58	0,44	0,14	1,26
Liiketoiminnan rahavirta	M€	51,6	86,0	-34,4	6,8	93,2	-86,4	131,7

Avainluvut, IFRS		30.9.2017	30.9.2016	Muutos 9/17 vs 9/16	30.6.2017	Muutos 9/17 vs 6/17	31.12.2016
Tilaukanta	M€	1 454,8	1 406,6	48,2	1 647,4	-192,6	1 265,2
Sidottu pääoma	M€	404,5	394,6	9,9	420,6	-16,1	388,2
Taseen loppusumma	M€	1 037,0	1 156,7	-119,7	1 018,0	19,0	968,0
Korollinen nettovelka	M€	104,5	82,0	22,5	156,8	-52,3	81,1
Omavaraisuusaste ¹⁾	%	36,7	34,3		34,7		39,5
Nettovelkaantumisaste ²⁾	%	31,6	23,7		53,3		24,3
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	12,4	8,3		11,0		11,3

1) Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2017:32,9 %, 9/2016: 27,4 % ja 12/2016: 35,4 %.

2) Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2017: 47,2 %, 9/2016: 54,6 % ja 12/2016: 38,8 %.

Toimitusjohtaja Casimir Lindholm:

"Liikevaihtomme ja liikevoitomme kasvoivat kolmannella vuosineljänneksellä vertailukaudesta. Tämä johtui Suomen talonrakentamisen hyvästä tuloksesta", sanoo toimitusjohtaja Casimir Lindholm. "Infraprojektien tulos laski pääasiassa Suomen ja Baltian maiden yksittäisten projektien matalampien katteiden vuoksi. Venäjän toimintojen tilauskanta on tyydyttävällä tasolla, mutta taloudellisten tavoitteidemme saavuttaminen aikaisemman strategian muutoksen jälkeen vie vielä jonkin aikaa. Päällistyksen tulos kärsi Suomen toimintojen hyvästä tuloksesta huolimatta Skandinavian heikosta kannattavuudesta, joka johtui kireästä hintakilpailusta ja heikosta operatiivisesta suorituskyvystämme."

"Taloudellinen asemamme vahvistui vuodontakaisesta. Korolliset velkamme ovat nyt alle 200 miljoonaa euroa. Omavaraisuusasteemme on 32,9 % ja nettovelkaantumisasteemme 47,2 %, jos hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana."

"Tilauksentamme on suhteellisen vahva, ja raportointikauden jälkeen allekirjoitimme Stockholm Vatten AB:n kanssa noin 30 miljoonan euron sopimuksen uudesta kalliorakentamisurakasta Henriksdalin jätevedenkäsittelylaitoksessa Tukholmassa. Päämarkkina-alueidemme näkymät ovat positiiviset, ja uskomme tämän tukevan kasvutavoitteitamme."

"Lemminkäisen ja YIT:n suunnitellussa yhdistymisessä otettiin 12.9. tärkeä askel, kun Lemminkäisen ja YIT:n ylimääräiset yhtiökokoukset hyväksyivät yhtiöiden yhdistymissuunnitelman. Yhdistymisen toteutuminen edellyttää vielä muun muassa kilpailuviranomaisten hyväksyntää. Olemme aloittaneet integraation suunnittelun yhdessä YIT:n kanssa."

Markkinanäkymät

Suomessa rakentamisen kokonaismäärän odotetaan kasvavan vuonna 2017. Asuntorakentamisen ennustetaan pysyvän yleisesti hyvällä tasolla, vaikka sijoittajakysynnän arvioidaan laskevan jonkin verran vuoden 2016 korkeasta tasosta. Kysyntä painottuu yhä kasvukeskusten pieniin asuntoihin. Toimitilarakentamisen ennustetaan pysyvän vakaana yksittäisten suurhankkeiden sekä julkisen sektorin hankkeiden ansiosta. Korjausrakentamisen odotetaan kasvavan maltillisesti kaupungistumiskehityksen ja julkisen sektorin hankkeiden myötä.

Infrarakentamisen odotetaan kasvavan noin 2 % vuonna 2017. Hallituksen kehysriihen infrahankkeita koskevat päätökset ja suurten kaupunkien liikenneinfrainvestoinnit parantavat sekä päällistyksen että infraprojektien näkymiä. Valtion suunnitteleminen perusväylänpitopanojen odotetaan pitävän päällistyksen kysynnän vakaana vuonna 2017. Infraprojektien kysyntää ylläpitävät vaativat hankkeet kasvukeskuksissa sekä teollisuuden investoinnit, mutta kilpailu on kireää.

Norjassa ja Ruotsissa infrarakentamista tukevat valtion monivuotiset liikenneinfran kehitysohjelmat. Molemmissa maissa infrarakentamisen ennustetaan kasvavan vuonna 2017. Kasvukeskusten ympärillä on Ruotsissa ja Norjassa käynnissä tai suunnitteilla mittavia väylä- ja ratahankkeita, mikä lisää sekä infraprojektien että päällistyksen kysyntää. Lisäksi erityisesti Norjassa panostetaan energiantuotannon kehittämiseen ja uusimiseen.

Tanskassa päällistyksen kysynnän ennustetaan laskevan julkisen sektorin vähentäessä investointejaan tieinfrastruktuuriin.

Venäjällä talouskasvu pysynee alhaisella tasolla. Öljyn hinnan vaihtelu heijastuu valuuttakurssiin. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa hintakilpailu on kireää, mutta urakoitsijan luotettavuus on muodostunut kilpailueduksi. Isojen väylien rakentamis- ja korjaustöiden odotetaan ylläpitävän päällistyksen kysyntää.

Baltian maissa infrarakentamisen määrä on kääntynyt kasvuun.

Tiedotustilaisuus

Suomenkielinen tiedotustilaisuus analyytikoille ja medialle järjestetään torstaina 26. lokakuuta klo 12.00 Lemminkäisen pääkonttorilla, osoitteessa Salmisaarenaukio 2, Helsinki. Puolivuosikatsauksen esittelee Lemminkäisen toimitusjohtaja Casimir Lindholm. Tilaisuuden esitysmateriaali on saatavissa suomeksi ja englanniksi yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Vuoden 2017 taloudelliset tiedotteet

Vuoden 2017 julkistamisaikataulu on seuraava:

9.2.2017	Tilinpäätöstiedote 2016
Viikko 9	Vuosikertomus 2016
27.4.2017	Osavuositiedotus 1.1.–31.3.2017
27.7.2017	Puolivuosikatsaus 1.1.–30.6.2017
26.10.2017	Osavuositiedotus 1.1.–30.9.2017

LEMMINKÄINEN OYJ
Konserniviestintä

Lisätietoja:

Casimir Lindholm, toimitusjohtaja, puh. 02071 53304
Ilkka Salonen, talous- ja rahoitusjohtaja, puh. 02071 53304

Merkittävät tapahtumat raportointikaudella

Lemminkäisen ja YIT:n yhdistyminen

Lemminkäinen Oyj ja YIT Oyj ilmoittivat 19.6.2017 suunnitelmasta yhdistää yhtiöt. Yhdistymisen myötä luodaan pohja kasvaa yhdeksi johtavista kaupunkikehittäjistä Pohjois-Euroopan rakentamisen markkinoilla. Yhdistymisen odotetaan luovan merkittävää arvoa yhdistyneen yhtiön osakkeenomistajille paremman suhdannekestävyyden ja kilpailukyyn ansiosta, jotka tarjoavat vahvan alustan kasvulle. Lemminkäisen ja YIT:n yhdistyminen luo tasapainoisen liiketoimintaportfolion, jonka liiketoiminta-alueet ovat Asuminen, Toimitilat, Infra ja Kiinteistöt (uusi liiketoiminta-alue 1.1.2018 alkaen).

Lemminkäisen ja YIT:n yhdistyminen toteutetaan absorptiosulautumisena, jossa Lemminkäisen osakkeenomistajat saavat sulautumisvastikkeena YIT:n osakkeita. Lemminkäisen osakkeenomistajat saavat sulautumisvastikkeena 3,6146 YIT:n uutta osaketta jokaista omistamaansa Lemminkäisen osaketta kohden, jolloin yhdistymisen toteuttamisen jälkeen YIT:n osakkeenomistajat omistavat yhdistyneestä yhtiöstä 60 prosenttia ja Lemminkäisen osakkeenomistajat 40 prosenttia.

Lemminkäisen ja YIT:n ylimääräiset yhtiökokoukset hyväksyivät ehdotuksen yhtiöiden yhdistämisestä sulautumissuunnitelman mukaisesti 12.9.2017. Peab AB (publ), joka oli ainoa yhdistymistä vastustanut ja omistamiensa Lemminkäisen osakkeiden lunastusta vaatinut osakkeenomistaja, ilmoitti 9.10.2017 myyneensä osakeomistuksensa Lemminkäisessä, mikä tarkoittaa sitä, että osakkeiden lunastaminen ei toteudu ja sulautumisvastike annetaan kokonaan YIT:n osakkeina. Yhdistymisen toteutuminen edellyttää vielä muun muassa kilpailuviranomaisen hyväksyntää.

Osavuositiedot julkistamiseen mennessä Venäjän, Slovakian, Liettuan ja Viron kilpailuviranomaiset ovat hyväksyneet yhdistymisen. Suomessa Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) ilmoitti 28.9.2017 aloittaneensa jatkokäsittelyn Lemminkäisen ja YIT:n yhdistymisessä. Jatkokäsittely voi lain mukaan kestää enintään kolme kuukautta. KKV:n päätöksen johdosta sulautuminen toteutuu todennäköisimmin 1.1.2018.

Liiketoiminnan kehitys

Liikevaihto

Liikevaihto segmenteittäin		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Päällystys	M€	276,4	268,2	8,2	495,2	498,5	-3,3	648,5
Infraprojektit	M€	138,5	126,7	11,8	340,2	308,3	31,9	426,2
Suomen talonrakentaminen	M€	188,0	131,1	56,9	457,6	385,1	72,5	581,2
Venäjän toiminnot	M€	31,9	21,4	10,5	63,2	39,3	23,9	54,5
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-9,0	-15,7	6,7	-24,1	-25,8	1,7	-27,7
Konserni, yhteensä	M€	625,8	531,6	94,2	1 332,1	1 205,4	126,7	1 682,7

Liikevaihto maittain		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Suomi	M€	393,3	343,4	50,2	875,5	802,9	71,2	1 133,0
Skandinavia	M€	140,8	116,1	24,4	289,0	275,9	14,1	376,5
Venäjä	M€	31,9	21,4	10,5	63,2	39,3	23,9	54,5
Baltian maat	M€	59,8	50,6	9,3	104,3	86,2	18,6	117,5
Muut	M€		0,1	-0,1		1,2	-1,2	1,2
Konserni, yhteensä	M€	625,8	531,6	94,2	1 332,1	1 205,4	126,7	1 682,7

Heinä–syyskuu 2017 (7-9/2016)

Konsernin liikevaihto oli 625,8 milj. euroa (531,6). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli +3,0 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Päällistysliiketoiminnan liikevaihtoa kasvattivat Suomen päällistysliiketoiminnan suuremmat volyymit. Infraprojektien liikevaihtoa kasvattivat vertailukautta suuremmat volyymit Ruotsissa ja Baltian maissa. Suomen talonrakentamisen liikevaihtoa kasvatti pääkaupunkiseudulla omaperusteisen asuntorakentamisen korkeampi volyymi; muualla Suomessa kasvu johtui omaperusteisen asuntorakentamisen ja toimitilarakentamisen volyymien kasvusta. Venäjän toiminnoissa liikevaihtoa kasvattivat suuremmat volyymit talonrakentamisessa.

Tammi–syyskuu 2017 (1-9/2016)

Konsernin liikevaihto oli 1 332,1 milj. euroa (1 205,4). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli +9,4 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Päällistysliiketoiminnan liikevaihtoa vähensivät pienemmät volyymit Skandinaviassa ja kiviainesliiketoiminnassa. Infraprojektien liikevaihtoa kasvattivat vertailukautta suuremmat volyymit Ruotsissa ja Baltian maissa. Suomen talonrakentamisen liikevaihtoa kasvatti pääkaupunkiseudulla omaperusteisen asuntorakentamisen suurempi volyymi. Muualla Suomessa liikevaihtoa kasvatti pääasiassa toimitilarakentaminen. Venäjän toiminnoissa volyymit kasvoivat sekä talonrakentamisessa että päällistysliiketoiminnassa.

Liikevoitto

Liikevoitto segmenteittäin		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Päällistys	M€	24,5	30,6	-6,1	8,3	20,9	-12,6	20,8
Infraprojektit	M€	4,6	7,3	-2,7	2,8	7,6	-4,8	12,5
Suomen talonrakentaminen	M€	16,7	3,5	13,2	25,2	6,5	18,7	17,2
Venäjän toiminnot	M€	1,3	1,8	-0,5	0,2	0,6	-0,4	-3,8
Segmentit, yhteensä	M€	47,2	43,2	4,0	36,5	35,6	0,9	46,7
Muut toiminnot	M€	1,5	-0,5	2,0	-4,8	-3,0	-1,8	20,9
Konserni, yhteensä	M€	48,7	42,8	5,9	31,7	32,6	-0,9	67,6

Liikevoitto-% segmentteittäin		7-9/2017	7-9/2016	1-9/2017	1-9/2016	1-12/2016
Päällystys	%	8,9	11,4	1,7	4,2	3,2
Infraprojektit	%	3,3	5,7	0,8	2,5	2,9
Suomen talonrakentaminen	%	8,9	2,7	5,5	1,7	3,0
Venäjän toiminnot	%	4,2	8,5	0,4	1,5	-7,0
Konserni, yhteensä	%	7,8	8,0	2,4	2,7	4,0

Heinä–syyskuu 2017 (7-9/2016)

Konsernin liikevoitto oli 48,7 milj. euroa (42,8). Liikevoittoprosentti oli 7,8 % (8,0). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli +0,4 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Suomen talonrakentamisessa liikevoittoa kasvattivat sekä suuremmat volyymit että paremmat katteet. Päällystysliiketoiminnan liikevoitto laski Suomen toimintojen hyvästä tuloksesta huolimatta Skandinavian heikon kannattavuuden takia, joka johtui kireästä hintakilpailusta ja heikosta operatiivisesta suorituskyvystä. Infraprojektien liikevoitto laski vertailukaudesta pääasiassa Suomen ja Baltian maiden yksittäisten projektien matalampien katteiden takia. Venäjän toimintojen liikevoitto laski.

Muiden toimintojen liikevoittoon sisältyy 1,0 milj. euroa Lemminkäisen ja YIT:n suunniteltuun yhdistymiseen liittyviä transaktiokustannuksia.

Konsernin oikaistu liikevoitto oli 47,5 milj. euroa (42,8). Oikaistu liikevoittoprosentti oli 7,6 % (8,1) liikevaihdesta.

Tammi–syyskuu 2017 (1-9/2016)

Konsernin liikevoitto oli 31,7 milj. euroa (32,6). Liikevoittoprosentti oli 2,4 % (2,7). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli +0,1 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Liikevoitto laski vertailukaudesta päällystysliiketoiminnassa, infraprojekteissa ja Venäjän toiminnoissa ja parani Suomen talonrakentamisessa. Vuosineljänneksen lopussa Venäjällä oli 1 valmis myymätön asunto (6).

Muiden toimintojen liikevoittoon sisältyy Lemminkäisen maksettavaksi määrätyn 3,4 miljoonan euron korvauksen liittyen Helsingin hovioikeuden päätökseen Suomen ympäristönsuojelulain rikkomisesta ja 2,8 miljoonaa euroa Lemminkäisen ja YIT:n suunniteltuun yhdistymiseen liittyviä transaktiokustannuksia.

Konsernin oikaistu liikevoitto oli 35,8 milj. euroa (32,8). Oikaistu liikevoittoprosentti oli 2,7 % (2,7) liikevaihdesta.

Tilaukset

Tilaukset ja saadut tilaukset										
		Tilaukset kauden lopussa			Katsauskaudella saadut tilaukset					
		30.9.2017	30.9.2016	Muutos	7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos
Päällystys	M€	257,8	208,3	49,5	146,3	80,4	65,9	483,7	395,2	88,5
Infraprojektit	M€	300,3	307,9	-7,6	108,5	52,4	56,1	243,0	283,1	-40,1
Suomen talonrakentaminen	M€	815,0	778,1	36,9	102,1	147,9	-45,8	466,7	327,9	138,8
Venäjän toiminnot	M€	81,7	112,3	-30,6	5,3	70,8	-65,5	19,1	128,6	-109,5
Konserni yhteensä	M€	1 454,8	1 406,6	48,2	362,2	351,4	10,8	1 212,5	1 134,7	77,8
- josta myymätön osuus	M€	88,9	128,9	-40,0						

Vuosineljänneksen lopussa konsernin tilaukset olivat 1 454,8 milj. euroa (1 406,6). Uusien tilausten määrä heinä-syyskuussa oli 362,2 milj. euroa (351,4) ja tammi-syyskuussa 1 212,5 milj. euroa (1 134,7).

Päällystyksessä uusien tilausten määrä kasvoi vertailukaudesta. Infraprojektien uudet tilaukset sisältävät sopimuksen Kittilän kultakaivoksen syväosan tunnelitöistä, tienkorjausurakan A5-tiellä eteläisessä Liettuassa osana Via Balticaa sekä tienkorjausurakan kantatiellä 62 Latvian kaakkoisosassa. Suomen talonrakentamisen saadut tilaukset sisältävät 7 uuden omaperusteisen asuntokohteen aloitukset sekä Holiday Inn Helsinki – Messukeskus -hotellin peruskorjausurakan Helsingissä. Venäjän toimintojen uudet tilaukset ovat päällystystöitä.

Tase, rahoitus ja rahavirta

Tase ja rahoitus		30.9.2017	30.9.2016	Muutos 9/17 vs 9/16	30.6.2017	Muutos 9/17 vs 6/17	31.12.2016
Taseen tunnusluvut							
Omavaraisuusaste ¹⁾	%	36,7	34,3		34,7		39,5
Nettovelkaantumisaste ²⁾	%	31,6	23,7		53,3		24,3
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	12,4	8,3		11,0		11,3
Sijoitettu pääoma	M€	522,5	620,2	-97,7	507,3	15,2	546,2
Sidottu pääoma	M€	404,5	394,6	9,9	420,6	-16,1	388,2
Nettokäyttöpääoma	M€	213,0	188,8	24,2	219,8	-6,8	187,8
Rahoitusasema ja likviditeetti							
Korollinen velka	M€	192,2	273,7	-81,5	213,0	-20,8	212,5
- josta pitkäaikaista velkaa	M€	116,6	118,2	-1,6	119,2	-2,6	119,6
- josta lyhytaikaista velkaa	M€	75,6	155,6	-80,0	93,8	-18,2	92,9
Likvidit varat	M€	87,7	191,8	-104,1	56,2	31,5	131,4
Korollinen nettovelka	M€	104,5	82,0	22,5	156,8	-52,3	81,1
Sitovia luottolimiittejä, nostettavissa	M€	200,0	185,0	15,0	200,0	0,0	185,0
Tililimiittisopimuksia, nostettavissa	M€	12,5	12,5	0,0	12,5	0,0	12,4

1) Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2017: 32,9 %, 9/2016: 27,4 % ja 12/2016: 35,4 %.

2) Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 9/2017: 47,2 %, 9/2016: 54,6 % ja 12/2016: 38,8 %.

Taseen loppusumma 30.9.2017 oli 1 037,0 milj. euroa (1 156,7), josta oman pääoman määrä oli 330,3 milj. euroa (346,5). Oma pääoma sisältää 34,8 milj. euroa (69,3) hybridilainaa. Yhtiöllä on oikeus lunastaa takaisin hybridilainan jäljellä oleva nimellisarvo, 35,2 miljoonaa euroa, aikaisintaan maaliskuussa 2018.

Konsernin sidottu pääoma 30.9.2017 oli 404,5 milj. euroa (394,6). Nettokäyttöpääoma kauden lopussa oli 213,0 milj. euroa (188,8). Käyttöpääoma kasvoi vertailukaudesta erityisesti infraprojekteissa.

Korollinen velka vuosineljänneksen lopussa oli 192,2 milj. euroa (273,7) ja korollinen nettovelka 104,5 milj. euroa (82,0). Pitkäaikaisen korollisen velan osuus lainasalkussa oli kauden lopussa 61 % (43). Likvidit varat olivat 87,7 milj. euroa (191,8). Yhtiön korollisesta velasta 99,2 milj. euroa (99,7) oli joukkovelkakirjalainoja, 65,4 milj. euroa (92,5) vaihto-omaisuusyhtiöiden velkoja, 27,0 milj. euroa (29,7) rahoitusleasingvelkoja ja 0,6 milj. euroa (2,3) muita rahoitusvelkoja. Yritystodistuksia ei ollut käytössä katsauskauden lopussa (49,6).

Kolmannen vuosineljänneksen aikana joukkovelkakirjanhaltijoiden kokous hyväksyi muutokset Lemminkäisen 100 000 000 euron vakuudettomien joukkovelkakirjojen ehtoihin. Muutokset astuvat voimaan, kun Lemminkäisen suunniteltu sulautuminen YIT Oyj:öön toteutuu.

Lemminkäinen allekirjoitti maaliskuussa 2017 uuden 200 miljoonan euron sitovan luottolimitin. Luottolimitti erääntyy vuoden 2020 ensimmäisellä kvartaalilla, ja siinä on kaksi yhden vuoden jatko-optiota. Samalla yhtiö irtisanoi edellisen 185 miljoonan euron sitovan luottolimitinsä, joka olisi erääntynyt vuoden 2018 ensimmäisellä kvartaalilla. Kauden päättyessä yhtiöllä oli nostettavissa olevia sitovia luottolimiittejä 200,0 milj. euroa (185,0) ja tililimiittisopimuksia 12,5 milj. euroa (12,5). Lainasalkusta 73 % (51) oli sidottu kiinteään korkoon.

Nettorahoituskulut olivat heinä–syyskuussa 3,7 milj. euroa (4,9) ja tammi–syyskuussa 12,1 milj. euroa (13,6). Hybridilainan korkokuluja ei kirjata tuloslaskelman rahoituskuluihin, vaan ne vaikuttavat osakekohtaiseen tulokseen ja omaan pääomaan.

Liiketoiminnan rahavirta oli heinä–syyskuussa 51,6 milj. euroa (86,0) ja tammi–syyskuussa 6,8 milj. euroa (93,2). Liiketoiminnan rahavirtaa pienensivät nettokäyttöpääoman muutokset erityisesti Infraprojekteissa ja Venäjän toiminnoissa.

Liiketoimintasegmentit

Päällystys

Toimintaympäristö

Suomen valtion päällystysvolyymit pysyivät edellisvuoden tasolla. Ruotsissa markkinatilanne oli hyvä, ja Norjassa valtion investoinnit kasvoivat. Tanskassa hintakilpailu pysyi kireänä.

Päällistysavainluvut		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Liikevaihto	M€	276,4	268,2	8,2	495,2	498,5	-3,3	648,5
Liikevoitto	M€	24,5	30,6	-6,1	8,3	20,9	-12,6	20,8
% liikevaihdosta	%	8,9	11,4		1,7	4,2		3,2
Saadut tilaukset	M€	146,3	80,4	65,9	483,7	395,2	88,5	442,1
Tilaukset ¹⁾	M€	257,8	208,3	49,5	257,8	208,3	49,5	193,7
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	192,7	194,6	-1,9	192,7	194,6	-1,9	189,0

1) kauden lopussa

Heinä–syyskuu 2017 (7-9/2016)

Liikevaihto heinä–syyskuussa oli 276,4 milj. euroa (268,2), josta 56 % (53) tuli Suomesta ja 44 % (47) Skandinaviasta. Liikevaihtoa kasvattivat Suomen päällistysvolyymit. Liikevoitto oli 24,5 milj. euroa (30,6). Liikevoitto laski Suomen toimintojen hyvästä tuloksesta huolimatta Skandinavian heikon kannattavuuden takia, joka johtui kireästä hintakilpailusta ja heikosta operatiivisesta suorituskyvystä.

Saadut tilaukset heinä–syyskuussa olivat 146,3 milj. euroa (80,4). Tilaukset olivat katsauskauden lopussa 257,8 milj. euroa (208,3).

Tammi–syyskuu 2017 (1-9/2016)

Liikevaihto tammi–syyskuussa oli 495,2 milj. euroa (498,5), josta 54 % (53) tuli Suomesta ja 46 % (47) Skandinaviasta. Liikevaihtoa vähensivät pienemmät volyymit Skandinavian päällistysvolyymit ja kiviainesliiketoiminnassa. Liikevoitto oli 8,3 milj. euroa (20,9). Liikevoittoa pienensi viivästynyt päällistyskauden aloitus sekä Skandinavian heikko kannattavuus, joka johtui kireästä hintakilpailusta ja heikosta operatiivisesta suorituskyvystä.

Sidottu pääoma oli katsauskauden lopussa 192,7 milj. euroa (194,6).

Myydyn ja levitetyn asfaltin määrä tammi–syyskuussa oli 5,2 miljoonaa tonnia (5,2).

Infraprojektit

Toimintaympäristö

Kaupungistuminen, teollisuuden investoinnit sekä investoinnit energiainfrastruktuuriin lisäsivät vaativan infrarakentamisen kysyntää. Etenkin Ruotsissa ja Norjassa markkina oli vahva, ja molemmissa maissa on käynnissä tai suunnitteilla useita suuria infrahankkeita. Suomessa rakentamista tukivat infrarakentamisen hankkeet kasvukeskuksissa ja rakennusalan yleinen markkinakasvu. Baltian maissa markkina on alkanut kasvaa.

Infraprojektien avainluvut		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Liikevaihto	M€	138,5	126,7	11,8	340,2	308,3	31,9	426,2
Liikevoitto	M€	4,6	7,3	-2,7	2,8	7,6	-4,8	12,5
% liikevaihdosta	%	3,3	5,7		0,8	2,5		2,9
Saadut tilaukset	M€	108,5	52,4	56,1	243,0	283,1	-40,1	342,2
Tilaukanta ¹⁾	M€	300,3	307,9	-7,6	300,3	307,9	-7,6	271,6
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	61,8	27,0	34,8	61,8	27,0	34,8	30,3

1) kauden lopussa

Heinä–syyskuu 2017 (7-9/2016)

Liikevaihto heinä–syyskuussa oli 138,5 milj. euroa (126,7), josta 42 % (48) tuli Suomesta, 15 % (11) Skandinaviasta ja 43 % (41) Baltian maista. Liikevaihtoa kasvattivat vertailukautta suuremmat volyymit Ruotsissa ja Baltian maissa. Liikevoitto 4,6 milj. euroa (7,3) laski vertailukaudesta pääasiassa Suomen ja Baltian maiden yksittäisten projektien matalampien katteiden vuoksi.

Saadut tilaukset heinä–syyskuussa olivat 108,5 milj. euroa (52,4). Uudet tilaukset sisältävät sopimuksen Kittilän kultakaivoksen tunneliston laajennuksesta, tienkorjausurakan A5-tiellä eteläisessä Liettuassa osana Via Balticaa sekä tienkorjausurakan kantatiellä 62 Latvian kaakkoisosassa. Tilaukanta oli katsauskauden lopussa 300,3 milj. euroa (307,9).

Tammi–syyskuu 2017 (1-9/2016)

Liikevaihto tammi–syyskuussa oli 340,2 milj. euroa (308,3), josta 51 % (58) tuli Suomesta, 18 % (14) Skandinaviasta ja 31 % (28) Baltian maista. Liikevaihtoa kasvattivat vertailukautta suuremmat volyymit Ruotsissa ja Baltian maissa. Liikevoitto oli 2,8 milj. euroa (7,6). Liikevoitto laski vertailukaudesta Baltian maissa ja kalliorakentamisessa. Sidottu pääoma oli katsauskauden lopussa 61,8 milj. euroa (27,0). Sidottua pääomaa kasvatti nettokäyttöpääoman kasvu.

Suomen talonrakentaminen

Toimintaympäristö

Talonrakentamisen kokonaismarkkinatilanne oli hyvä. Asuntotuotanto oli edelleen vilkasta, ja kysyntä painottui pieniin asuntoihin kasvukeskuksissa. Kuluttajamyynä on pirstunut, ja sijoittajien kysyntä pysyi vakaana. Toimitilarakentamisen kysyntää ylläpitivät yksittäiset suurhankkeet sekä julkisen sektorin hankkeet.

Suomen talonrakentamisen avainluvut		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Liikevaihto	M€	188,0	131,1	56,9	457,6	385,1	72,5	581,2
Liikevoitto	M€	16,7	3,5	13,2	25,2	6,5	18,7	17,2
% liikevaihdosta	%	8,9	2,7		5,5	1,7		3,0
Saadut tilaukset	M€	102,1	147,9	-45,8	466,7	327,9	138,8	422,1
Tilaukset ¹⁾	M€	815,0	778,1	36,9	815,0	778,1	36,9	698,2
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	191,0	221,1	-30,1	191,0	221,1	-30,1	215,8

1) kauden lopussa

Heinä–syyskuu 2017 (7-9/2016)

Liikevaihto heinä–syyskuussa oli 188,0 milj. euroa (131,1). Liikevoitto oli 16,7 milj. euroa (3,5). Liikevaihtoa kasvatti pääkaupunkiseudulla omaperusteisen asuntorakentamisen korkeampi volyymi; muualla Suomessa kasvu johtui omaperusteisen asuntorakentamisen ja toimitilarakentamisen volyymien kasvusta. Liikevoittoa kasvattivat sekä suuremmat volyymit että paremmat katteet. Katsauskaudella valmistui 10 omaperusteista asutokohdetta (2), yhteensä 333 asuntoa (76).

Saadut tilaukset heinä–syyskuussa olivat 102,1 milj. euroa (147,9), ja ne sisältävät 7 uuden omaperusteisen asutokohdetta aloitukset sekä Holiday Inn Helsinki – Messukeskus -hotellin peruskorjauksen Helsingissä. Tilaukset olivat katsauskauden lopussa 815,0 milj. euroa (778,1).

Tammi–syyskuu 2017 (1-9/2016)

Liikevaihto tammi–syyskuussa oli 457,6 milj. euroa (385,1). Liikevoitto oli 25,2 milj. euroa (6,5). Liikevaihtoa kasvatti pääkaupunkiseudulla omaperusteisen asuntorakentamisen suurempi volyymi. Muualla Suomessa liikevaihtoa kasvatti pääasiassa toimitilarakentaminen. Liikevoittoa kasvattivat pääasiassa suuremmat volyymit ja kateparannukset pääkaupunkiseudun omaperusteisessa asuntorakentamisessa sekä muun Suomen urakoinnissa.

Katsauskauden lopussa valmiiden myymättömien asuntojen määrä oli 151 (191). Liiketoimintaan sidotun pääoman määrä oli katsauskauden lopussa 191,0 milj. euroa (221,1). Sidotun pääoman määrää pienensi pääasiassa valmiiden asuntojen myynti. Tulevaisuudessa yhtiön tavoitteena on lisätä tontti-investointeja kasvukeskuksiin.

Vuonna 2017 omaperusteisia asuntoja valmistuu vuotta 2016 enemmän. Valtaosa niistä valmistui kolmannella vuosineljänneksellä.

Lemminkäisen asuntotuotanto (omaperusteinen ja neuvottelu- urakointi)		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Aloitukset	kpl	365	224	141	1136	696	440	1 106
- joista omaperusteisia	kpl	288	224	64	944	470	474	871
Valmistuneet	kpl	436	123	313	863	465	398	1 042
- joista omaperusteisia	kpl	333	76	257	547	364	183	664
Myydyt	kpl	437	239	198	1 126	855	271	1 234
- joista omaperusteisia	kpl	360	239	121	934	623	311	1 002
Sijoittajamyyni	%	13	23		16	39		31
Rakenteilla ¹⁾	kpl	1 723	1 628	95	1 723	1 628	95	1 482
- joista myymättömiä ¹⁾	kpl	467	403	64	467	403	64	433
Valmiit myymättömät ¹⁾	kpl	151	191	-40	151	191	-40	185
Tonttivarannon tasearvo ¹⁾	M€	94,6	98,0	-3,4	94,6	98,0	-3,4	94,0
Aloitukset, kilpailu-urakointi	kpl	151	157	-6	247	312	-65	312

1) kauden lopussa

Venäjän toiminnot

Toimintaympäristö

Venäjällä talouskasvu on alhaisella tasolla. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa urakoitsijan luotettavuus on edelleen kilpailuetu. Suurten väylien rakennus- ja korjaushankkeet ylläpitivät päällystysten kysyntää.

Venäjän toimintojen avainluvut		7-9/2017	7-9/2016	Muutos	1-9/2017	1-9/2016	Muutos	1-12/2016
Liikevaihto	M€	31,9	21,4	10,5	63,2	39,3	23,9	54,5
Liikevoitto	M€	1,3	1,8	-0,5	0,2	0,6	-0,4	-3,8
% liikevaihdosta	%	4,2	8,5		0,4	1,5		-7,0
Saadut tilaukset	M€	5,3	70,8	-65,5	19,1	128,6	-109,5	140,9
Tilaukanta ¹⁾	M€	81,7	112,3	-30,6	81,7	112,3	-30,6	101,7
Sidottu pääoma ¹⁾	M€	42,7	31,8	10,9	42,7	31,8	10,9	23,7

1) kauden lopussa

Heinä–syyskuu 2017 (7-9/2016)

Liikevaihto oli heinä–syyskuussa 31,9 milj. euroa (21,4). Volyymit kasvoivat talonrakentamisessa. Liikevoitto oli 1,3 milj. euroa (1,8).

Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli +3,1 milj. euroa ja liikevoittoon +0,3 milj. euroa.

Saadut tilaukset olivat heinä–syyskuussa 5,3 milj. euroa (70,8). Tilaukanta oli katsauskauden lopussa 81,7 milj. euroa (112,3).

Tammi–syyskuu 2017 (1-9/2016)

Liikevaihto oli tammi–syyskuussa 63,2 milj. euroa (39,3). Volyymit kasvoivat sekä talonrakentamisessa että päällystyksessä. Liikevoitto oli 0,2 milj. euroa (0,6). Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen aikaisemman strategian muutoksen jälkeen vie vielä jonkin aikaa.

Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli +9,3 milj. euroa ja liikevoittoon +0,0 milj. euroa.

Katsauskauden lopussa yhtiöllä oli Venäjällä 1 valmis myymätön asunto (3). Sidottu pääoma oli 42,7 milj. euroa (31,8).

Investoinnit

Bruttoinvestoinnit olivat tammi–syyskuussa 20,0 milj. euroa (11,8), mikä oli 1,5 % (1,0) yhtiön liikevaihdosta. Investoinnit olivat pääosin päällystys-segmentin koneiden ja kaluston korvausinvestointeja.

Henkilöstö

Lemminkäisen palveluksessa oli katsauskauden lopussa 5 816 henkilöä (5 328) eli 488 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Yli puolet henkilöstöstä työskentelee Suomessa. Henkilöstömäärä kasvoi eniten Venäjän toiminnoissa, missä talonrakentamisen volyymit ovat kasvaneet. Infraprojektien organisaatiota on vahvistettu tukemaan segmentin kasvutavoitteita.

Henkilöstö segmenteittäin		30.9.2017	30.9.2016	Muutos 9/17 vs 9/16	30.6.2017	Muutos 9/17 vs 6/17	31.12.2016
Päällystys	henkilöä	2 299	2 312	-13	2 355	-56	1 412
Infraprojektit	henkilöä	1 455	1 381	74	1 484	-29	1 212
Suomen talonrakentaminen	henkilöä	1 056	1 034	22	1 137	-81	1 048
Venäjän toiminnot	henkilöä	877	453	424	846	31	425
Emoyhtiö ja muut	henkilöä	129	148	-19	138	-9	147
Konserni, yhteensä	henkilöä	5 816	5 328	488	5 960	-144	4 244

Henkilöstö maittain		30.9.2017	30.9.2016	Muutos 9/17 vs 9/16	30.6.2017	Muutos 9/17 vs 6/17	31.12.2016
Suomi	henkilöä	2 985	2 996	-11	3 140	-155	2 349
Ruotsi, Norja, Tanska	henkilöä	1 074	1 077	-3	1 081	-7	829
Baltian maat	henkilöä	878	793	85	886	-8	632
Venäjä	henkilöä	877	453	424	846	31	425
Muut maat	henkilöä	2	9	-7	7	-5	9
Konserni, yhteensä	henkilöä	5 816	5 328	488	5 960	-144	4 244

Muutos Lemminkäisen johtoryhmässä

Heikki Vuorenmaa nimitettiin päällystys-liiketoimintasegmentin johtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi 21.9.2017 alkaen. Aiemmin konsernin johtoryhmän jäsenenä ja päällystys-liiketoimintasegmentin johtajana toiminut Robert Blumberg jätti yhtiön ja paikkansa 21.9.2017.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Yhtiöllä on yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Lemminkäisen osakepääoma on 34 042 500 euroa, ja osakkeiden lukumäärä katsauskauden lopussa oli 23 219 900 kappaletta.

Kaupankäynti osakkeilla

Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo 30.9.2017 oli 577,3 milj. euroa (334,4). Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi 1.1.2017 Nasdaq Helsinki Oy:ssä oli 20,40 euroa (13,79) ja 30.9.2017 24,88 euroa (14,41). Nasdaq Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tammi–syyskuussa 2017 oli yhteensä 2 457 904 kappaletta (938 684), josta 13 % (4) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (Lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com>)

Osakkeenomistajat

Yhtiöllä oli 30.9.2017 kaikkiaan 3 997 osakkeenomistajaa (4 278). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 15,6 % (12,8). Yhtiön omistusosuuksien jakautuminen sektori- ja suuruusluokittain, suurimmat osakkeenomistajat sekä johdon osakeomistukset löytyvät yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Omistajat.

Osakassopimukset

Yhtiön tiedossa ei ole sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

Liputusilmoitukset

Lemminkäinen ei vastaanottanut vuoden 2017 ensimmäisten yhdeksän kuukauden aikana yhtään liputusilmoitusta.

Omat osakkeet

Lemminkäinen tiedotti 13.3.2017 vuosien 2013–2015 osakepalkkiojärjestelmään liittyvästä suunnatusta osakeannista omilla osakkeilla. Osakeannissa luovutettiin 1 687 yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta.

Lemminkäisellä oli 30.9.2017 hallussaan 15 000 omaa osaketta, mikä oli 0,06 % kaikista osakkeista.

Ylimääräisen yhtiökokouksen päätökset

Lemminkäisen ylimääräinen yhtiökokous hyväksyi ehdotuksen Lemminkäisen ja YIT:n yhdistämisestä sulautumissuunnitelman mukaisesti 12.9.2017. Yhdistymisen toteutuminen edellyttää vielä muun muassa kilpailuviranomaisten hyväksyntää.

Oikeudenkäynnit

Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset

Korkein oikeus ilmoitti 6.9.2017 myöntäneensä rajoitetun valitusluvan Lemminkäiselle ja Vantaan kaupungille asfalttikartelliin liittyvissä vahingonkorvausoikeudenkäynneissä. Korkeimmassa oikeudessa oli käsiteltävänä Lemminkäisen osalta Lemminkäisen jättämät 13 valituslupahakemusta sekä 19 kunnan jättämät valituslupahakemukset koskien Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antamia päätöksiä.

Lemminkäiselle myönnettiin valituslupa Mikkelin ja Rovaniemen kaupunkia koskeissa asioissa. Valituslupa koskee kysymystä siitä, onko Lemminkäisen korvausvastuu vähentynyt sen vuoksi, että muiden kartelliin osallistuneiden tahojen vastuu oli vanhentunut. Lemminkäisen muut valituslupahakemukset jäävät odottamaan nyt valituslupan saaneiden asioiden ratkaisua.

Vantaan kaupungille myönnetty valituslupa koskee kysymystä siitä, vastaavatko Skanska Asfaltti Oy, NCC Industry Oy ja Asfaltmix Oy kaupungille kartellin aiheuttamasta vahingosta sillä perusteella, että yhtiöille oli siirtynyt niiden ostamien kartelliyritysten liiketoiminta. Kysymys valituslupan myöntämisestä Lemminkäiselle sekä muilta kuin edellä mainituilta osilta Vantaan kaupungille siirrettiin ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

6.9.2017 annetuilla päätöksillä 16 kaupungin tai kunnan valituslupahakemukset Lemminkäistä koskien hylättiin kokonaan. Espoon kaupungin valituslupahakemus jäi odottamaan valituslupan saaneiden asioiden ratkaisua.

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikuluja kuin mitä käräjäoikeus oli määrännyt).

Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikuluja. Nämä tulot Lemminkäinen kirjasi vuoden 2016 neljännen vuosineljänneksen tulokseensa.

Lemminkäinen on pitänyt vahingonkorvauksia perusteettomina. Hovioikeuden päätösten jälkeen Lemminkäinen sopi yhteensä 17 kunnan ja Suomen valtion kanssa, etteivät ne hae korkeimmalta oikeudelta valituslupaa hovioikeuden päätöksistä taikka peruuttavat valituslupahakemuksensa.

Hovioikeudessa käsiteltävien kanteiden lisäksi käräjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauksikannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt Helsingin hovioikeuden päätösten ja korkeimman oikeuden valituslupahakemuksiin tekemien päätösten perusteella yhteensä noin 3,1 miljoonan euron kuluvarauksen.

Aiheesta löytyy lisätietoa yhtiön verkkosivuilta osoitteessa

<http://www.lemminkainen.fi/Lemminkainen/Sijoittajat/Lemminkainen-sijoituskohteena/Asfalttikartelliasia/>.

Kierrätysasfaltin käyttömääriin liittyvät kiintiöt

Helsingin hovioikeus antoi 11.4.2017 päätöksensä ympäristörikkomussyytteestä.

Hovioikeus muutti Tuusulan käräjäoikeuden kesäkuussa 2015 antaman vapauttavan päätöksen Lemminkäistä ja sen kahta työntekijää vastaan nostetussa ympäristörikkomussyytteessä, joka liittyy yhtiön Sammonmäen asfalttiaseman ympäristöluvista määritettyihin kiintiöihin kierrätysasfaltin käyttömääristä asfalttimassan tuotannossa. Syyttäjä vaati Lemminkäiseltä rikoshyödyn menettämisenä 3,4 miljoonaa euroa sekä yhteisösakkona vähintään 120 000 euroa.

Hovioikeus on käräjäoikeuden tavoin katsonut, ettei kierrätysasfaltin käyttäminen asfaltin valmistuksessa ollut omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista. Asfalttiaseman toiminnasta vastuullisina vastaajat olivat kuitenkin laiminlyöneet ympäristölupaa siten, että asfalttiasemalla oli käytetty kierrätysasfalttia enemmän kuin ympäristölupa salli. Lemminkäisen kaksi työntekijää on siksi tuomittu Suomen ympäristönsuojelulain rikkomisesta päiväsakkoihin.

Lisäksi Lemminkäinen on tuomittu menettämään valtiolle rikoksen tuottamana taloudellisenä hyötynä 3,4 miljoonaa euroa, minkä määrän yhtiö on hovioikeuden mukaan säästänyt kustannuksina käyttäessään kierrätysasfalttia yli sallitun määrän. Lemminkäinen kirjasi velan ensimmäisen vuosineljänneksen tulokseensa. Vaatimukset yhteisösakosta hylättiin.

Lemminkäinen on pitänyt syytettä perusteettomana. Yhtiö ja yksi sen työntekijä ovat hakeneet hovioikeuden päätökseen valituslupaa korkeimmasta oikeudesta.

Valmisbetonin laatuongelmat

Rakennustoiminnassaan Lemminkäinen käyttää raaka-aineena mm. valmisbetonia. Vuoden 2016 aikana joissakin, etenkin infrahankkeissa, on syntynyt epäilyksiä siitä, että Suomessa käytetty valmisbetoni ei kaikilta osin täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia. Kuten julkisuudessa on Suomessa kirjoitettu, esimerkiksi Turun T3-sairaalan kansirakennushankkeessa, jossa Lemminkäinen on toiminut projektinjohtourakoitsijana, on ollut laatuongelmia. On väitetty, että rakenteissa käytetty valmisbetoni ei täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia, jonka johdosta tietyt rakenteita on jouduttu jopa purkamaan.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on Turun yliopistollisen keskussairaalan T3-rakennuksen kansirakennushankkeen tilaajana esittänyt korvausvaatimuksia Lemminkäiselle liittyen valmisbetonin laatuun. Näiden vaatimusten pääomamäärä on tällä hetkellä noin 17 miljoonaa euroa.

Lemminkäisen käsityksen mukaan betonin laadusta on vastuussa betonin toimittanut taho. Lemminkäinen on tästä syystä jättänyt Helsingin käräjäoikeuteen vahingonkorvausvaatimuksen betonin toimittajaa, Rudus Oy:tä, vastaan liittyen mahdollisista laatueroista johtuviin kuluihin. Vaatimuksen pääomamäärä on tällä hetkellä noin 20 miljoonaa euroa.

Lemminkäinen ei ole tehnyt varauksia näihin vaatimuksiin liittyen.

Riskit ja epävarmuustekijät

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoimintaa, jotta merkittävimmät strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit tunnistetaan, analysoidaan, arvioidaan ja hallitaan ennakoivasti. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa konsernin strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen parhaalla mahdollisella tuloksella sekä turvata toiminta myös muuttuvissa olosuhteissa.

Globaalin talouden ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuus saattaa vaikuttaa haitallisesti Lemminkäisen toimintaan, tulokseen, taloudelliseen asemaan ja pääoman lähteisiin. Etenkin Suomessa yhtiön liiketoiminta on riippuvainen uudisrakentamisen syklisyydestä. Lemminkäinen hallinnoi tämäntyyppisiä riskejä rakenteellisesti hajauttamalla liiketoimintaa Skandinaviaan, Baltian maihin ja Venäjälle.

Muutosjohtamisella, rekrytointien onnistumisella sekä osaavalla ja motivoituneella henkilöstöllä on tärkeä rooli tavoitteiden mukaisen tuloksellisuuden, ja liiketoimintaa säätevien lakien ja asetusten sekä hyvien liiketoimintatapojen mukaisen, toiminnan varmistamisessa. Liiketoimintasegmentit ja tukitoiminnot kehittävät toimintamallejaan ketteryyden, kustannustehokkuuden ja toiminnan yhdenmukaisuuden kasvattamiseksi.

Yhtiön kehitys- ja liiketoimintaprojektien menestykseen vaikuttavat suuresti osaavan henkilöstön saatavuus ja sitoutuneisuus. Lisäksi Lemminkäisen tulostulon paraneminen edellyttää johtamisjärjestelmien aktiivista ylläpitämistä, suorituksen johtamista ja muutosjohtamisessa onnistumista. Yhtiö hallinnoi näihin liittyviä riskitekijöitä huolellisella suunnittelulla, esimiestyön tukemisella ja kouluttamisella sekä panostamalla nykyisten työntekijöiden osaamisen kehittämiseen ja työmotivaation kasvattamiseen.

Venäjällä heikentynyt taloustilanne, ruplan kurssivaihtelut ja pitkittynyt poliittinen epävarmuus tai EU:n ja Venäjän välisten pakotteiden merkittävä kärjistyminen voivat vaikuttaa negatiivisesti Lemminkäisen liiketoimintaan. Lisäksi Venäjän poliittinen kulttuuri, lainsäädäntö ja sen tulkinta ja viranomaiskäytännöt verrattuna Suomeen sekä oikeusjärjestelmän, hallintomenettelyjen ja lainvalvonnan mekanismien tulkinnan epävarmuus ja muutokset voivat aiheuttaa riskejä. Jotta yhtiön riskitaso pysyy kohtuullisena, se ei toistaiseksi aloita uusia omaperusteisia rakennuskohteita Venäjällä.

Lainsäädännölliset ja poliittiset muutokset voivat vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen ja siten Lemminkäisen liiketoiminnan kannattavuuteen. Yhtiö seuraa ja analysoi jatkuvasti toimintaympäristöään, sisäisiä prosessejaan ja toimintamallejaan sekä panostaa hyvän liiketavan periaatteiden ja hallinto- ja ohjausjärjestelmien ylläpitoon ja jalkauttamiseen ynnä ohjeistaa ja kouluttaa työntekijöitään.

Omaperusteisiin asunto- ja toimitilarakennusprojekteihin liittyy myynti- ja hintariskejä, sillä Lemminkäinen vastaa näissä hankkeissa koko toteutuksesta tonttien hankinnasta alkaen. Yhtiö seuraa ja hallitsee aktiivisesti riskejä, joka liittyy valmiiden myymättömien asuntojen ja muiden omaisuususerien sitomaan pääomaan. Lemminkäinen huomioi markkinamuutokset ja -riskit arvioidessaan uusien omaperusteisten kohteiden aloituksia. Uusia asuntokohteita aloitetaan vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Valmiiden myymättömien asuntojen määrä pidetään mahdollisimman pienenä. Omaperusteiset toimitilakohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää riskiä.

Lemminkäisen liiketoiminnan tulos riippuu onnistuneesta lupa-, sopimus- ja projektinhallinnasta, johon sisältyy riskejä esimerkiksi liittyen projektien hinnoitteluun, resurssien käyttöön, projektien suunnitteluun ja aikataulutukseen, hankintaketjun hallintaan, kustannusten hallintaan, muutosten hallintaan sekä korvausvaateiden käsittelyyn. Lisäksi projekteihin liittyvät oikeudenkäynnit saattavat vaikuttaa negatiivisesti yhtiön taloudelliseen tulokseen. Lemminkäinen kehittää jatkuvasti sopimussuhteistaan sekä projektinhallintakäytäntöjään tarjous- ja toteutusvaiheessa. Lisäksi projektiseurannan järjestelmiä ja ohjausmalleja uusitaan.

Raaka-aineiden hinnanvaihtelulla voi olla tulosvaikutuksia. Lemminkäisen suurin yksittäinen hankittava raaka-aine on bitumi, jonka hinta määräytyy pitkälti öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Yhtiö hallinnoi bitumin hintariskiä sopimusehdoilla ja johdannaisilla.

Julkisen sektorin kysynnän muutokset vaikuttavat kilpailutilanteeseen ja voivat aiheuttaa vaihtelua tulonmuodostukseen. Muutokset säätilassa vaikuttavat etenkin päällystys-segmenttiin kuuluvien päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen, mikä saattaa vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen.

Lemminkäinen altistuu toiminnassaan aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisriskille sekä rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat rahoituksen hankinta-, likviditeetti-, valuuttakurssi-, korko- ja luottoriski. Rahoitusriskien hallinta perustuu yhtiön rahoituspolitiikkaan, joka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Ulkoiset tapahtumat voivat myös vaikuttaa negatiivisesti rahoituksen saatavuuteen, kustannuksiin ja/tai takaisinmaksusuunnitelmiin. Yhtiön tavoitteena on turvata rahoituksen saatavuus, optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä suojataan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Tarvittaessa transaktioriskejä suojataan valuuttalainojen ja -johdannaisten avulla. Vuonna 2016 liikevaihdosta noin 25 % muodostui muissa valuutoissa kuin euroissa, joista keskeisimmät ovat Norjan, Ruotsin ja Tanskan kruunut sekä Venäjän rupla. Lemminkäinen ei suojaakaan translaatoriskiä. Suurin osa oman pääoman muuntoerosta kohdistuu Venäjän liiketoimintoihin.

Myös henkilö- ja tietoturvaan sekä IT-järjestelmiin liittyvät vahingot ja onnettomuudet voivat aiheuttaa Lemminkäiselle vahinkoriskejä. Yhtiö hallitsee näitä riskejä poikkeustilanteita varten tehdyillä suunnitelmilla. Uusien IT-järjestelmien käyttöönottoon liittyy myös riskejä, joita Lemminkäinen hallitsee huolellisella suunnittelulla ja koulutuksella.

Lemminkäinen ja YIT ilmoittivat 19.6.2017 suunnitelmasta yhdistää yhtiöt mahdollisuuksien mukaan joko 1.11.2017 tai 1.1.2018. Yhdistymisen viivästymisellä tai peruuntumisella voi olla negatiivinen vaikutus Lemminkäisen kehitykseen.

Lisätietoa oikeudenkäynneistä ja niihin liittyvistä vaatimuksista löytyy osavuositiedotuksen kohdasta Oikeudenkäynnit. Taloudellisista riskeistä on lisäksi annettu tarkempi selvitys vuosittain päätöksen liitetiedoissa.

Markkinanäkymät

Suomessa rakentamisen kokonaismäärän odotetaan kasvavan vuonna 2017. Asuntorakentamisen ennustetaan pysyvän yleisesti hyvällä tasolla, vaikka sijoittajakysynnän arvioidaan laskevan jonkin verran vuoden 2016 korkeasta tasosta. Kysyntä painottuu yhä kasvukeskusten pieniin asuntoihin. Toimitilarakentamisen ennustetaan pysyvän vakaana yksittäisten suurhankkeiden sekä julkisen sektorin hankkeiden ansiosta. Korjausrakentamisen odotetaan kasvavan maltillisesti kaupungistumiskehityksen ja julkisen sektorin hankkeiden myötä.

Infrarakentamisen odotetaan kasvavan noin 2 % vuonna 2017. Hallituksen kehysriihen infrahankkeita koskevat päätökset ja suurten kaupunkien liikenneinfrainvestoinnit parantavat sekä päällystysten että infraprojektien näkymiä. Valtion suunnittelemien perusväylänpitopäätösten odotetaan pitävän päällystysten kysynnän vakaana vuonna 2017. Infraprojektien kysyntää ylläpitävät vaativat hankkeet kasvukeskuksissa sekä teollisuuden investoinnit, mutta kilpailu on kireää.

Norjassa ja Ruotsissa infrarakentamista tukevat valtion monivuotiset liikenneinfran kehitysohjelmat. Molemmissa maissa infrarakentamisen ennustetaan kasvavan vuonna 2017. Kasvukeskusten ympärillä on Ruotsissa ja Norjassa käynnissä tai suunnitteilla mittavia väylä- ja ratahankkeita, mikä lisää sekä infraprojektien että päällystysten kysyntää. Lisäksi erityisesti Norjassa panostetaan energiantuotannon kehittämiseen ja uusimiseen.

Tanskassa päällystysten kysynnän ennustetaan laskevan julkisen sektorin vähentäessä investointejaan tieinfrastruktuuriin.

Venäjällä talouskasvu pysynee alhaisella tasolla. Öljyn hinnan vaihtelu heijastuu valuuttakurssiin. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa hintakilpailu on kireää, mutta urakoitsijan luotettavuus on muodostunut kilpailueduksi. Isojen väylien rakentamis- ja korjaustöiden odotetaan ylläpitävän päällystysten kysyntää.

Baltian maissa infrarakentamisen määrä on kääntynyt kasvuun.

Ohjeistus vuodelle 2017

Lemminkäinen päivitti 12.9.2017 tulosohteistustaan vuodelle 2017. Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2017 sen liikevaihto kasvaa vuodesta 2016 (1 682,7 milj. euroa). Oikaistun liikevoiton yhtiö odottaa vuonna 2017 paranevan vuoden 2016 oikaistusta liikevoitosta (45,1 miljoonaa euroa).²

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Tilikauden päättymisen jälkeen Lemminkäinen on vastaanottanut kaksi liputusilmoitusta. Peab AB:n (publ) omistus Lemminkäisestä on 9.10.2017 laskenut nolnaan osakkeeseen, mikä vastaa 0,00 prosenttia Lemminkäisen osake- ja äänimäärästä, ja samana päivänä Onvest Sijoitus Oy:n omistus Lemminkäisestä on noussut 2 458 447 osakkeeseen, mikä vastaa 10,59 prosenttia Lemminkäisen osake- ja äänimäärästä.

² Liikevoitosta oikaistaan tavanomaisesta liiketoiminnasta poikkeavat olennaiset vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät, kuten suunniteltuun yhdistymiseen liittyvät transaktiokulut, oikeudenkäynteihin liittyvät kulut, korvaukset ja palautukset sekä ydinliiketoimintaan kuulumattomat arvonalentumiset.

Helsingissä 26. päivä lokakuuta 2017

LEMMINKÄINEN OYJ
Hallitus

Osavuositarkastuksen taulukko-osa

Laatimisperusta

Tämä osavuositarkastus on laadittu IFRS:n kirjaamis- ja arvostamisperiaatteita noudattaen, mutta osavuositarkastuksen laadinnassa ei ole sovellettu kaikkia IAS 34 Osavuositarkastukset -standardin vaatimuksia. Tätä osavuositarkastusta tulee lukea yhdessä vuoden 2016 tilinpäätöksen kanssa. Osavuositarkastuksen tiedot ovat tilintarkastamattomia.

Johdon harkinta ja arviot

Arvioiden käyttö

Tätä tilinpäätöstä laadittaessa johto on joutunut tekemään arvioita ja oletuksia sekä tekemään harkintaan perustuvia päätöksiä, jotka vaikuttavat tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamiseen sekä raportoitujen varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määrään. Toteumat voivat poiketa näistä arvioista. Tämän tilinpäätöksen laadinnassa käytetyt merkittävät yhtiön laatimisperiaatteisiin liittyvät johdon arviot sekä arvioiden epävarmuutta aiheuttavat tekijät on kuvattu vuoden 2016 tilinpäätöksessä sekä alla olevissa kappaleissa.

Laskennalliset verosaamiset

Yhtiö arvioi säännöllisesti laskennallisten verosaamistensa hyödynnettävyyttä ja on edellisen kauden lopun mukaisesti kirjannut laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista määrään, jonka se arvioi tulosennusteidensa perusteella olevan hyödynnettävissä tulevaisuudessa. Yhtiöllä oli 30.9.2017 laskennallista verosaamista yhteensä 33,0 miljoonaa euroa, joka muodostui pääasiassa verotuksellisista tappioista Suomessa ja Norjassa. Yhtiö katsoo, että pääosa aiempina vuosina syntyneistä tappioista johtui tunnistetuista syistä, joiden uusiutuminen on epätodennäköistä. Suuri osa Suomen verotuksellisista tappioista johtuu käräjäoikeuden vuonna 2013 määräämistä asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista, minkä seurauksena pääosa Suomen verotappioista vanhenee vuonna 2023. Norjan verotappioilla ei ole vanhenemisaikaa.

Sulautumiseen liittyvät mahdolliset kustannukset

Lemminkäinen Oyj:n sulautumiseen YIT Oyj:ön liittyy kustannuksia, jotka ovat mahdollisia sulautumisen toteutumiselle. Johto käyttää harkintaa arvioidessaan, milloin sulautumisen toteutumiselle mahdolliset kustannukset kirjataan tuloslaskelmaan. Kilpailuviranomaisten hyväksyntä sulautumiselle on merkittävin yksittäinen tekijä, joka vaikuttaa näiden kulujen kirjaamishetkeen.

Laatimisperiaatteet

Tämän tilinpäätöksen laadinnassa on sovellettu samoja IFRS -standardien kirjaamis- ja arvostusperiaatteita kuin vuoden 2016 tilinpäätöksessä, huomioiden alempana esitetyt muutokset.

Toimintasegmentit

Yhtiö muutti raportointirakennettaan 1.1.2017. Vuoden alusta alkaen päällystys -segmentin Baltian toiminnot siirrettiin infraprojektit-segmenttiin.

Raportoittavat toimintasegmentit pysyvät samoina ja ovat: päällystys, infraprojektit, Suomen talonrakentaminen ja Venäjän toiminnot. Vertailukauden lukuja on muutettu ainoastaan päällystys- ja infraprojektit-segmenttien osalta. Konsernin muissa toiminnoissa raportoidaan konsernin emoyhtiö sekä muita segmenteille kohdistamattomia toimintoja ja omaisuuseriä.

Vuonna 2017 voimaan tulleet uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset ja muutokset

1.1.2017 alkaneella tilikaudella ei ole voimaan tulleita uusia standardeja, IFRIC-tulkintoja tai IFRS-standardeihin tehtyjä vuosittaisia parannuksia. Muutokset IAS 12 ja 7 standardeihin ovat vielä hyväksymättä EU:ssa. Näillä kahdella muutoksella ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Myöhemmin voimaan tulevat yhtiön soveltamat uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset tai muutokset

Useat uudet standardit, standardien muutokset ja tulkinnat tulevat voimaan vasta 1.1.2017 alkaneen tilikauden jälkeen, eikä niitä ole sovellettu tätä tilinpäätöstä laadittaessa.

Lemminkäinen on vuoden 2016 vuositilinpäätöksessä kuvannut IFRS 15 -standardin käyttöönoton arvioituja vaikutuksia perustuen yhtiön tekemään alustavaan vaikutusanalyysiin. Yhtiö ottaa standardin käyttöön takautuvasti soveltaen 1.1.2018 hyödyntäen kaikkia käytössä olevia standardin sallimia apukeinoja. Analyysin perusteella Lemminkäinen on tunnistanut tilinpäätöksessä 2016 kuvattuja sopimuselementtejä, joiden käsittely tulee eroamaan nykyisestä käytännöstä. Katsauskaudella yhtiö on tarkentanut alustavien vaikutusanalyysiensä lopputulemia sekä aloittanut standardin käyttöönoton edellyttämät toimenpiteet. Yhtiön arvio on edelleen, että uusi standardi ei tule olennaisesti vaikuttamaan konsernitilinpäätökseen muuten kuin lisäämällä liitetietoja. Arvio tarkentuu lähempänä standardin käyttöönottoajankohtaa, koska Lemminkäisen liiketoiminnan luonteesta johtuen lopulliset vaikutukset ovat riippuvaisia soveltamisajankohdan sopimusrakenteesta sekä sen hetkistä käytettävistä sopimusehdoista ja projektimuodoista.

Lisäksi yhtiö on kuvannut 2016 vuositilinpäätöksessään arvionsa IFRS 9 ja 16 -standardien vaikutuksista.

Millään muulla julkaistulla, muttei vielä voimassa olevalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehtävällä vuosittaisella parannuksella tai muutoksella ei odoteta olevan olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

Tilinpäätös ja liitetiedot

- 1) Konsernin tuloslaskelma
- 2) Konsernin laaja tuloslaskelma
- 3) Konsernitase
- 4) Konsernin rahavirtalaskelma
- 5) Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista
- 6) Toiminnan kausiluonteisuus
- 7) Konsernin tuloslaskelma vuosineljänneksittäin
- 8) Segmentti-informaatio
- 9) Taloudelliset ja osakekohtaiset tunnusluvut
- 10) Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot
- 11) Ehdolliset varat ja velat

1) KONSERNIN TULOSLASKELMA

	7-9/	7-9/	1-9/	1-9/	1-12/
Milj. euroa	2017	2016	2017	2016	2016
Liikevaihto	625,8	531,6	1 332,1	1 205,4	1 682,7
Liiketoiminnan muut tuotot	1,3	1,7	5,9	7,0	43,6
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos	-30,5	0,5	-13,3	-10,0	-31,2
Valmistus omaan käyttöön	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1
Aineiden ja palveluiden käyttö	419,5	362,0	946,3	837,9	1 158,9
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	86,0	87,4	225,3	217,6	303,1
Poistot	10,9	11,5	23,5	24,9	34,3
Arvon alentumiset	0,1		0,3		0,2
Liiketoiminnan muut kulut	32,5	31,3	98,2	90,0	132,6
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	1,1	1,2	0,4	0,5	1,5
Liikevoitto	48,7	42,8	31,7	32,6	67,6
Rahoitustuotot	0,1	0,1	0,3	0,3	0,8
Rahoituskulut	3,8	5,0	12,4	13,9	19,2
Tulos ennen veroja	45,0	37,9	19,6	19,0	49,2
Tuloverot	-8,7	-7,1	-4,3	-3,9	-11,2
Tilikauden tulos	36,3	30,7	15,3	15,1	38,0
Tilikauden tuloksen jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille	36,3	30,7	15,3	15,1	38,0
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa					

Tilikauden tuloksesta	1,54	1,27	0,58	0,44	1,27
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimennettu osakekohtainen tulos, euroa					
Tilikauden tuloksesta	1,53	1,27	0,58	0,44	1,26

2) KONSERNIN LAAJA TULOSLASKELMA

	1-9/ 2017	1-9/ 2016	1-12/ 2016
Milj. euroa			
Tilikauden tulos	15,3	15,1	38,0
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Eläkevelvoitteet		0,4	0,4
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Muuntoerot	-2,5	5,5	7,3
Muut laajan tuloksen erät yhteensä	-2,5	5,9	7,7
Tilikauden laaja tulos	12,8	21,1	45,7
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille	12,8	21,1	45,7
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0

3) KONSERNITASE

Milj. euroa	9/2017	9/2016	12/2016
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	130,8	139,3	136,6
Liikearvo	53,4	53,9	53,9
Muut aineettomat hyödykkeet	7,4	10,3	10,0
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	4,9	4,9	5,4
Myytavissa olevat rahoitusvarat	1,8	2,3	2,3
Laskennalliset verosaamiset	33,0	40,6	30,7
Muut pitkäaikaiset saamiset	0,9	0,9	0,9
Yhteensä	232,2	252,3	239,6
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	360,0	388,7	359,3
Myyntisaamiset ja muut saamiset	356,0	320,9	235,7
Tuloverosaamiset	1,1	3,0	2,0
Rahavarat	87,7	191,8	131,4
Yhteensä	804,8	904,4	728,4
Varat yhteensä	1 037,0	1 156,7	968,0

OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Osakepääoma	34,0	34,0	34,0
Ylikurssirahasto	5,7	5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	91,5	91,4	91,4
Oman pääoman ehtoiset lainat	34,8	69,3	34,8
Muuntoerot	-21,1	-20,4	-18,6
Edellisten tilikausien voitto	170,1	151,2	148,2
Tilikauden tulos	15,3	15,1	38,0
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	330,3	346,5	333,7
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,0	0,0	0,0
Oma pääoma yhteensä	330,3	346,5	333,7
Pitkäaikaiset velat			
Korolliset velat	116,6	118,2	119,6
Laskennalliset verovelat	10,3	12,3	12,3
Varaukset	17,1	28,3	20,4
Muut velat	0,0	0,3	0,3
Yhteensä	144,1	159,1	152,5
Lyhytaikaiset velat			
Korolliset velat	75,6	155,6	92,9
Varaukset	13,1	12,0	12,1
Saadut ennakot	138,0	145,3	122,5
Ostovelat ja muut velat	327,3	333,4	253,4
Tuloverovelat	8,7	5,0	0,8
Yhteensä	562,6	651,2	481,7
Velat yhteensä	706,7	810,2	634,3
Oma pääoma ja velat yhteensä	1 037,0	1 156,7	968,0

4) KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA

	1-9/	1-9/	1-12/
Milj. euroa	2017	2016	2016
Tulos ennen veroja	19,6	19,0	49,2
Poistot ja arvonalentumiset	23,8	24,9	34,5
Muut oikaisut	11,0	5,3	7,9
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	54,5	49,2	91,7
Käyttöpääoman muutos	-30,9	70,8	72,8
Rahoituserät	-15,6	-23,2	-29,6
Maksetut välittömät verot	-1,2	-3,6	-3,2
Liiketoiminnan rahavirta	6,8	93,2	131,7
Investoinneista saadut rahavirrat	4,9	7,9	13,9
Investoinneista suoritettavat rahavirrat	-14,7	-10,8	-11,6
Investointien rahavirta	-9,8	-2,9	2,3
Pitkäaikaisten saamisten muutos	0,0	0,0	0,1

Lainojen nostot	124,6	140,8	174,5
Lainojen takaisinmaksut	-149,6	-122,1	-225,0
Oman pääoman ehtoisen lainan takaisinmaksut		-42,9	-77,7
Maksetut osingot	-15,3	-2,8	-2,8
Rahoituksen rahavirta	-40,3	-26,9	-131,0
Rahavarojen muutos	-43,3	63,4	3,0
Rahavarat kauden alussa	131,4	127,9	127,9
Rahavarojen muuntoero	-0,4	0,4	0,4
Rahavarat kauden lopussa	87,7	191,8	131,4

5) LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

A = Osakepääoma

B = Ylikurssirahasto

C = Sijoitetun vapaan pääoman rahasto

D = Oman pääoman ehtoiset lainat

E = Muuntoerot

F = Kertyneet voittovarot

G = Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma

H = Määräysvallattomien omistajien osuus

I = Oma pääoma yhteensä

Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2016	34,0	5,7	91,4	111,6	-25,9	160,6	377,6	0,1	377,6
Tilikauden tulos						15,1	15,1	0,0	15,1
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi									
Eläkevelvoitteet						0,4	0,4		0,4
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					5,5		5,5		5,5
Tilikauden laaja tulos yhteensä					5,5	15,6	21,1	0,0	21,1
Määräysvallattomien omistajien osuuksien hankinta						0,0	0,0	0,0	0,0
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut						-7,1	-7,1		-7,1
Osinko						-2,8	-2,8		-2,8
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä						-9,8	-9,8	0,0	-9,9
Oman pääoman ehtoiset lainat				-42,3			-42,3		-42,3
Oma pääoma 30.9.2016	34,0	5,7	91,4	69,3	-20,4	166,4	346,5	0,0	346,5

Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2016	34,0	5,7	91,4	111,6	-25,9	160,6	377,6	0,1	377,6
Tilikauden tulos						38,0	38,0	0,0	38,0
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi									
Eläkevelvoitteet						0,4	0,4		0,4
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					7,3		7,3		7,3
Tilikauden laaja tulos yhteensä					7,3	38,5	45,7	0,0	45,7
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos						0,0	0,0	0,0	0,0

Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut	-10,1	-10,1	-10,1
Osinko	-2,8	-2,8	-2,8
Lunastamattomat osingot	0,1	0,1	0,1
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä	-12,8	-12,8	0,0 -12,9

Oman pääoman ehtoiset lainat	-76,8	-76,8	-76,8
------------------------------	-------	-------	-------

Oma pääoma 31.12.2016	34,0	5,7	91,4	34,8	-18,6	186,3	333,7	0,0	333,7
------------------------------	-------------	------------	-------------	-------------	--------------	--------------	--------------	------------	--------------

Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2017	34,0	5,7	91,4	34,8	-18,6	186,3	333,7	0,0	333,7
Tilikauden tulos						15,3	15,3	0,0	15,3
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					-2,5		-2,5		-2,5
Tilikauden laaja tulos yhteensä					-2,5	15,3	12,8	0,0	12,8
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot						-1,2	-1,2		-1,2
Osinko						-15,3	-15,3		-15,3
Osakeperusteiset maksut			0,0			0,3	0,4		0,4
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä			0,0			-16,2	-16,2		-16,2
Oma pääoma 30.9.2017	34,0	5,7	91,4	34,8	-21,1	185,4	330,3	0,0	330,3

6) TOIMINNAN KAUSILUONTEISUUS

Yhtiön tiettyjen liiketoimintojen kausiluonteisuus vaikuttaa yhtiön tulokseen ja sen ajoittumiseen. Päällystys-segmenttiin kuuluvien päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen vaikuttavat merkittävästi sääolosuhteet, mikä vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen. Kyseisten liiketoimintojen työkaudet sekä sen myötä suurin osa tuloksesta ajoittuvat pääosin toiselle ja kolmannelle vuosineljännekselle. Lisäksi infraprojektit-segmenttiin kuuluvassa pohjarakentamisessa saattaa esiintyä pientä kausivaihtelua johtuen talonrakentamisen ajoituksesta.

Omaperusteiset talonrakennusprojektit aiheuttavat yhtiön tulokseen kausittaista vaihtelua, sillä tuotto niistä kirjataan myyntiasteen mukaisesti vasta projektin valmistuttua. Yhtiö pyrkii tasoittamaan kausivaihtelua käynnistämällä omaperusteisia kohteita tasaisesti vuoden aikana, jolloin kohteet valmistuvat ja tuotot niistä kirjataan mahdollisimman tasaisesti ympäri vuoden.

7) KONSERNIN TULOSLASKELMA VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN

	7-9/	4-6/	1-3/	10-12/	7-9/
Milj. euroa	2017	2017	2017	2016	2016
Liikevaihto	625,8	466,0	240,3	477,3	531,6
Liiketoiminnan muut tuotot	1,3	2,4	2,3	36,6	1,7
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos	-30,5	0,4	16,8	-21,2	0,5
Valmistus omaan käyttöön	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
Aineiden ja palveluiden käyttö	419,5	325,9	200,9	321,0	362,0
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	86,0	82,2	57,1	85,4	87,4
Poistot	10,9	8,4	4,1	9,4	11,5
Arvon alentumiset	0,1	0,2		0,2	
Liiketoiminnan muut kulut	32,5	36,2	29,6	42,7	31,3
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	1,1	0,0	-0,7	1,0	1,2
Liikevoitto	48,7	15,9	-32,9	35,0	42,8
Rahoitustuotot	0,1	0,1	0,1	0,5	0,1
Rahoituskulut	3,8	4,2	4,4	5,3	5,0
Tulos ennen veroja	45,0	11,8	-37,1	30,2	37,9
Tuloverot	-8,7	-2,3	6,7	-7,3	-7,1
Tilikauden tulos	36,3	9,4	-30,4	22,9	30,7
Tilikauden tuloksen jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille	36,3	9,4	-30,4	22,9	30,7
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa					
Tilikauden tuloksesta	1,54	0,38	-1,34	0,83	1,27
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimennettu osakekohtainen tulos, euroa					
Tilikauden tuloksesta	1,53	0,38	-1,34	0,82	1,27

8) SEGMENTTI-INFORMAATIO

	7-9/	4-6/	1-3/	10-12/	7-9/	1-9/	1-9/
Milj. euroa	2017	2017	2017	2016	2016	2017	2016
Liikevaihto, konserni	625,8	466,0	240,3	477,3	531,6	1 332,1	1 205,4
Päällystys	276,4	175,9	42,9	150,1	268,2	495,2	498,5
Infraprojektit	138,5	122,1	79,6	117,9	126,7	340,2	308,3
Suomen talonrakentaminen	188,0	155,8	113,8	196,0	131,1	457,6	385,1
Venäjän toiminnot	31,9	21,5	9,8	15,2	21,4	63,2	39,3
Muut toiminnot	8,0	7,8	7,6	8,5	6,7	23,3	21,7
Konsernieliminointi	-16,9	-17,0	-13,5	-10,4	-22,4	-47,5	-47,5
Poistot ja arvonalentumiset, konserni	10,9	8,6	4,1	9,6	11,5	23,7	24,9
Päällystys	8,2	5,4	1,7	5,2	8,0	15,3	15,3
Infraprojektit	1,7	1,6	1,6	1,7	1,9	4,8	5,3
Suomen talonrakentaminen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Venäjän toiminnot	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	1,1	0,7
Muut toiminnot	0,5	1,2	0,6	2,4	1,3	2,4	3,5
Liikevoitto, konserni	48,7	15,9	-32,9	35,0	42,8	31,7	32,6
Päällystys	24,5	8,5	-24,7	-0,1	30,6	8,3	20,9
Infraprojektit	4,6	1,8	-3,6	4,9	7,3	2,8	7,6
Suomen talonrakentaminen	16,7	7,9	0,6	10,7	3,5	25,2	6,5
Venäjän toiminnot	1,3	0,0	-1,0	-4,4	1,8	0,2	0,6
Muut toiminnot	1,5	-2,2	-4,1	23,9	-0,5	-4,8	-3,0
Liikevoittoprosentti, konserni, %	7,8	3,4	-13,7	7,3	8,0	2,4	2,7
Päällystys	8,9	4,8	-57,6	0,0	11,4	1,7	4,2
Infraprojektit	3,3	1,4	-4,5	4,2	5,7	0,8	2,5
Suomen talonrakentaminen	8,9	5,0	0,5	5,4	2,7	5,5	1,7
Venäjän toiminnot	4,2	-0,2	-10,5	-29,2	8,5	0,4	1,5

SIDOTTU PÄÄOMA					
Milj. euroa	9/2017	6/2017	3/2017	12/2016	9/2016
Päällystys	192,7	210,0	189,6	189,0	194,6
Infraprojektit	61,8	47,7	36,4	30,3	27,0
Suomen talonrakentaminen	191,0	204,9	214,7	215,8	221,1
Venäjän toiminnot	42,7	35,6	33,8	23,7	31,8
Muut toiminnot	4,8	3,1	4,8	15,3	1,6
Yhteensä	493,0	501,3	479,2	474,1	476,0
Segmenteille kohdistamattomat erät	-88,5	-80,7	-86,3	-85,9	-81,4
Konserni yhteensä	404,5	420,6	392,9	388,2	394,6

9) TALOUDELLISET JA OSAKEKOHTAISET TUNNUSLUVUT

	9/2017	9/2016	12/2016
Oman pääoman liukuva 12 kk:n tuotto, %	11,5	6,9	10,7
Sijoitetun pääoman liukuva 12 kk:n tuotto (ROCE), %	12,4	8,3	11,3
Liikevoitto-%	2,4	2,7	4,0
Oikaistu liikevoitto-% ²⁾	2,7	2,7	2,7
Omavaraisuusaste, %	36,7	34,3	39,5
Gearing, %	31,6	23,7	24,3
Korollinen nettovelka, milj. euroa	104,5	82,0	81,1
Bruttoinvestoinnit, milj. euroa	20,0	11,8	20,8
Tilaukanta, milj. euroa	1 454,8	1 406,6	1 265,2
- josta Suomen ulkopuolisen liiketoiminnan osuus, milj. euroa	330,6	310,7	289,9
Henkilöstö kauden lopussa	5 816	5 328	4 244
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	0,58	0,44	1,27
Laimennettu osakekohtainen tulos, euroa	0,58	0,44	1,26
Oma pääoma/osake, euroa	14,23	14,94	14,38
Osinko/osake, euroa			0,66 ¹⁾
Osinko/tulos, %			40,3
Osakekannan markkina-arvo kauden lopussa, milj. euroa	577,3	334,4	473,3
Osakekurssi kauden lopussa, euroa	24,88	14,41	20,40
Vaihto kaudella (Nasdaq Helsinki), 1 000 kpl	2 144	903	2 674
Osakkeiden lukumäärä yhteensä	23 219 900	23 219 900	23 219 900
Omien osakkeiden lukumäärä	15 000	16 687	16 687
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo	23 204 412	23 193 399	23 203 213
Laimennusvaikutuksella oikaistu ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo	23 269 212	23 205 556	23 305 735

1) Varsinaisen yhtiökokouksen 28.3.2017 vahvistama osinko 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta.

2) Oikaistun liikevoittoprosentin kaava: Oikaistu liikevoitto/Liikevaihto*100.

OIKAISTUN LIIKEVOITON TÄSMÄTYSLASKELMA

Milj. euroa	7-9/2017	7-9/2016	1-9/2017	1-9/2016	1-12/2016
Liikevoitto	48,7	42,8	31,7	32,6	67,6
Suunniteltuun sulautumiseen liittyvät transaktiomenot	1,0		2,8		
Oikeudenkäynteihin liittyvät kulut, korvaukset ja palautukset	-2,2	0,0	1,3	0,2	-27,4
Ydinliiketoimintoihin liittymättömät arvonalentumiset					4,9
Oikaistu liikevoitto	47,5	42,8	35,8	32,8	45,1

10) RAHOITUSINSTRUMENTTIEN KÄYVÄT ARVOT

A = Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat

B = Lainat ja saamiset

C = Myytävissä olevat rahoitusvarat

D = Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat

					TASE-	KÄYPÄ
Milj. euroa	A	B	C	D	ARVO	ARVO
30.9.2017						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytavissä olevat rahoitusvarat			1,8		1,8	1,8
Muut pitkäaikaiset saamiset ¹⁾		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		352,2			352,2	352,2
Johdannaissopimukset	0,9				0,9	0,9
Rahavarat		87,7			87,7	87,7
Rahoitusvarat yhteensä	0,9	440,3	1,8		443,1	442,9
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				116,6	116,6	125,5
Muut pitkäaikaiset velat				0,1	0,1	0,1
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				75,6	75,6	75,6
Ostovelat ja muut rahoitusvelat ²⁾				308,3	308,3	308,3
Johdannaissopimukset	1,1				1,1	1,1
Rahoitusvelat yhteensä	1,1			500,6	501,7	510,6

					TASE-	KÄYPÄ
Milj. euroa	A	B	C	D	ARVO	ARVO
30.9.2016						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytavissä olevat rahoitusvarat			2,3		2,3	2,3
Muut pitkäaikaiset saamiset		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		318,4			318,4	318,4
Johdannaissopimukset	0,5				0,5	0,5
Rahavarat		191,8			191,8	191,8
Rahoitusvarat yhteensä	0,5	510,6	2,3		513,4	513,2
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				118,2	118,2	124,1
Muut pitkäaikaiset velat				0,3	0,3	0,3

Lyhytaikaiset rahoitusvelat				
Korolliset rahoitusvelat		155,6	155,6	155,6
Ostovelat ja muut rahoitusvelat ²⁾		310,8	310,8	310,8
Johdannaisinstrumentit	2,2		2,2	2,2
Rahoitusvelat yhteensä	2,2	584,8	587,0	592,9

1) Muut pitkäaikaiset saamiset eivät sisällä eläkevastuisiin liittyviä saamisia.

2) Ostovelat ja muut rahoitusvelat eivät sisällä lakisääteisiä velvoitteita eivätkä saatuja ennakkomaksuja, koska näitä ei luokitella IFRS:n mukaisiksi rahoitusveloiksi.

Rahoitusvarojen ja -velkojen käypien arvojen määrittämisestä on kerrottu tarkemmin Lemminkäisen vuosikertomuksessa 2016, konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 21.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostettavista rahoitusvaroista ja -veloista

Tasolle 1 kuuluvat rahoitusinstrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla toimivilta ja tehokkailta markkinoilta.

Tasolle 2 kirjattujen instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksyttyihin arvostusmenetelmiin.

Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin.

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
30.9.2017			
Myytavissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		1,8	1,8
Johdannaisinstrumentit			
Johdannaisvarat	0,9		0,9
Johdannaisvelat	1,1		1,1

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
30.9.2016			
Myytavissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		2,3	2,3
Johdannaisinstrumentit			
Johdannaisvarat	0,3	0,2	0,5
Johdannaisvelat	1,8	0,4	2,2

Tason 3 täsmäytyslaskelma

Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat

Milj. euroa	
Alkusaldo 1.1.2017	2,3
Vähennykset	-0,1
Voitot ja tappiot tuloslaskelmassa	-0,3
Käyvät arvot 30.9.2017	1,8

11) EHDOLLISET VARAT JA VELAT

Milj. euroa	9/2017	9/2016	12/2016
Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet ¹⁾	131,2	164,4	144,4
Pantattu omaisuus			
Omasta puolesta	3,8	6,2	3,6
Takaukset			
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		2,0	
Työyhteisöliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	0,4	0,3	0,6
Muiden puolesta ²⁾	3,6	5,4	4,6
Yhteensä	3,9	7,7	5,2
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat			
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	14,8	13,2	12,6
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	31,2	30,1	25,4
Yli viiden vuoden kuluessa	5,2	7,3	6,6
Yhteensä	51,2	50,7	44,7
Ostositoumukset ³⁾			
Aineelliset hyödykkeet	3,2	3,5	2,7
Tontit ja kiinteistöt	47,1	43,7	37,4
Yhteensä	50,3	47,2	40,1
Johdannaisinstrumentit			
Valuuttatermiinit			
Nimellisarvo	103,8	75,1	58,5
Käypä arvo	0,0	-0,7	-0,5
Koronvaihtosopimukset			
Nimellisarvo	40,0	40,0	40,0
Käypä arvo	-0,4	-0,9	-0,7
Hyödykejohdannaiset			
Nimellisarvo	5,1	7,5	5,5
Käypä arvo	0,1	-0,1	0,5

1) Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet on annettu niiden velkojen vakuudeksi.

2) Takaukset on annettu 1.9.2015 myydyin Ruotsin talonrakentamislaitteiden puolesta (Rekab Entreprenad AB). Liiketoiminnan ostaneet tahot ovat antaneet vastasitoumuksen osalle näistä takauksista.

3) Esitetyt vastuiden määrät ovat sopimuksen mukaisia minimivastuita. Aineellisten hyödykkeiden ostositoumukset ovat päällystys- ja infraprojektit-segmenttien kalustoinvestointeja. Tonttien ja kiinteistöjen ostositoumukset liittyvät Suomen talonrakentamisen liiketoimintaan. Tonttien ja kiinteistöjen ostositoumuksissa saattaa olla sopimuksia, joissa on ehtoja muun muassa kaavoituksen vahvistumisesta. Vertailukausien luvut on oikaistu.

Johdannaisinstrumentin käypä arvo on tilinpäätöspäivän markkinahinnan perusteella laskettu voitto tai tappio sopimuksen sulkemisesta.

Tietoa asfalttikartelliin liittyvistä oikeudenkäynneistä ja valmisbetonin laatuongelmista löytyy tämän osavuositiedotuksen kohdasta Oikeudenkäynnit.

Yhtiöllä on lisäksi muita yksittäisiä liiketoimintaan liittyviä oikeudenkäyntejä, joiden lopputulos on epävarma. Yhtiö arvioi, ettei näillä oikeudenkäynneillä ole olennaista vaikutusta sen taloudelliseen asemaan.